

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-02-15

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 2023/02298, Sobona 2023/0055

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 15 februari 2024 kl. 10.00 – 14.00

Dispensansökan från Storstockholms brandförsvaret

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Arbetstidsnämnden har den 29 februari 2024 meddelat delbeslut i ärendet gällande punkt 1, sidan 3 och 4 i bilagan.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänkommunal verksamhet samt AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-03-04

Ordförande

Kurt Eriksson

Dispensansökan Storstockholms brandförvar

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bl.a. Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder ikraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Storstockholms brandförsvaret

Storstockholms Brandförsvaret (SSBF) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB. Ansökan berör ungefär 595 arbetstagare uppdelat på 7 olika yrkeskategorier enligt tre underbilagor till ansökan. Det exakta antalet arbetstagare är, enligt SSBF, svårt att ange på grund av pensioner och nyanställningar.

Dispensansökan avser hela den operativa heltidsverksamheten i SSBF:s område och fördelas enligt följande i underbilagorna.

Bilaga 1 avser 400 brandmän och 120 styrkeledare som omfattas av Bilaga R till AB.

Bilaga 2 avser 30 ledningsoperatörer och 10 ledningsbefäl som omfattas av Bilaga R till AB samt

Bilaga 3 avser 10 insatsledare, 10 regionala insatsledare och 14 vakthavande befäl som omfattas av AB.

SSBF är ett kommunalförbund med 10 medlemskommuner. Av SSBF:s 16 brandstationer är 13 heltidsstationer, en är en kombinerad heltids- och 2 är s.k. RiB-stationer. Vidare finns i verksamheten en ledningsbrandstation samt 10 räddningsvårn. SSBF innehar 11 lokala, 5 regionala och 4 nationella specialförmågor som anlitas i speciella fall t.ex. rökdykning, skred, kollapsade byggnader, maritima resurser, kemiska, radiologiska, nukleära och radiologiska händelser m.m.

Som skäl för dispens har SSBF angivit att förbundet vill undvika omfattande negativa konsekvenser för liv, hälsa, egendom och miljö.

SSBF ser både risker för inte kunna upprätthålla kompetenser och specialkompetenser med övningar och utbildningar inom yrket/uppdraget.

Förbundets verksamhet bedrivs under speciella förutsättningar med övningar i t.ex. tunnelbana och fartyg i skärgård.

Det finns det farhågor om att inte kunna rekrytera utbildade brandmän i den omfattning som krävs för verksamheten samt att det är svårt att rekrytera i Stockholmsområdet bl.a. på grund av höga boendekostnader.

Utan dispens anser SSBF att det finns en reell risk för att fortsatt inte kunna leverera räddningstjänst av samma goda kvalité som idag och att man inte kommer att uppfylla kraven i annan lagstiftning rörande räddningstjänstens uppdrag och regelverken för semester.

Det har vidare upplysts att arbetstagare efter fullgjord tjänstgöring om 24 timmar alltid har direkt efterföljande 48 timmar ledighet samt att larmfrekvensen är förhållandevis låg under journätter på helger.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

SSBF har ansökt om en generell dispens för hela verksamheten och samtlig operativ personal under ett år, för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Någon avgränsning görs inte vare sig vad gäller verksamhet eller personal.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta fall.

Under beredningen av ärendet har SSBF:s dispensansökan kompletterats. Olika schemaförslag har utarbetats och prövats utifrån de nya arbetstidsreglerna. Såvitt nämnden kan bedöma finns scheman för en stor del av verksamheten för den händelse dispens inte beviljas. Det har dock visat sig att det ändå behövs dispens för att klara helgbemanningen och semesterperioden samt viss utbildnings- och övningsverksamhet som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning.

Arbetstidsnämnden anser att SSBF har visat att det är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov att dispens beviljas för helger, semesterperioden samt utbildningar och övningar.

Beslut

1. Arbetstidsnämnden beviljar Storstockholms brandförsvaret dispens för schemaläggning med dygnspass under helger och den lagstadgade semesterperioden

(juni-augusti). Arbetsnämnden förutsätter att de gällande kollektivavtalen tillämpas korrekt.

2. Arbetsnämnden beviljar dispens för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

3. Dispens beviljas under tiden 1 februari 2024 - 31 januari 2025.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.